



# IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

*Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal*

**№ 10**



ISSN: 2992-8982

<https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz/>

**2025**



## IQTISODIYOT&TARAQQIYOT

*Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal*

### **Bosh muharrir:**

**Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich**

### **Bosh muharrir o'rinbosari:**

**Karimov Norboy G'aniyevich**

### **Muharrir:**

**Qurbonov Sherzod Ismatillayevich**

*Elektron nashr. 555 sahifa.*

*2025-yil, 13-oktyabr*

### **Tahrir hay'ati:**

**Salimov Oqil Umrzoqovich**, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi  
**Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich**, O'zbekiston Fanlar akademiyasi akademigi  
**Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich**, texnika fanlari doktori (DSc), professor  
**Rae Kvon Chung**, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati  
**Osman Mesten**, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari  
**Axmedov Durbek Kudratillayevich**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor  
**Axmedov Sayfullo Normatovich**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor  
**Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor  
**Kalonov Muxiddin Baxritdinovich**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor  
**Siddiqova Sadoqat G'afforovna**, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)  
**Xudoyqulov Sadirdin Karimovich**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor  
**Maxmudov Nosir**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor  
**Yuldashev Mutallib Ibragimovich**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor  
**Samadov Asqarjon Nishonovich**, iqtisodiyot fanlari nomzodi, professor  
**Slizovskiy Dimitriy Yegorovich**, texnika fanlari doktori (DSc), professor  
**Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor  
**Axmedov Ikrom Akramovich**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor  
**Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor  
**Xajiyev Baxtiyor Dushaboyevich**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor  
**Hakimov Nazar Hakimovich**, falsafa fanlari doktori (DSc), professor  
**Musayeva Shoira Azimovna**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), professor  
**Ali Konak (Ali Ko'nak)**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor (Turkiya)  
**Cham Tat Huei**, falsafa fanlari doktori (PhD), professor (Malayziya)  
**Foziljonov Ibrohimjon Sotvoldix'o'ja o'g'li**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dots.  
**Utayev Uktam Choriyevich**, O'z.Respub. Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari  
**Ochilov Farkhod**, O'zbekiston Respublikasi Bosh prokuraturasi IJQKD boshlig'i  
**Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich**, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent  
**Axmedov Javohir Jamolovich**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)  
**Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li**, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), katta o'qituvchi  
**Bobobekov Ergash Abdumalikovich**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), v.b. dots.  
**Djudi Smetana**, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)  
**Krissi Lyuis**, pedagogika fanlari nomzodi, dotsent (AQSH)  
**Glazova Marina Viktorovna**, Iqtisodiyot fanlari doktori (Moskva)  
**Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent  
**Sevil Piriyeva Karaman**, falsafa fanlari doktori (PhD) (Turkiya)  
**Mirzaliyev Sanjar Makhamatjon o'g'li**, TDIU ITI departamenti rahbari  
**Ochilov Bobur Baxtiyor o'g'li**, TDIU katta o'qituvchisi  
**Golisheva Yelena Vyacheslavovna**, Iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent.



## IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

*Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal*

### Editorial board:

**Salimov Okil Umrzokovich**, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

**Abdurakhmanov Kalandar Khodjavevich**, Academician of the Academy of Sciences of Uzbekistan

**Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich**, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

**Rae Kwon Chung**, South Korea, Honorary Professor at TSUE, Nobel Prize Laureate

**Osman Mesten**, Member of the Turkish Parliament, Head of the Turkey–Uzbekistan Friendship Society

**Akhmedov Durbek Kudratillayevich**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

**Akhmedov Sayfullo Normatovich**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

**Abdurakhmanova Gulnora Kalandarovna**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

**Kalonov Mukhiddin Bakhridinovich**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

**Siddikova Sadokat Gafforovna**, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences

**Khudoykulov Sadirdin Karimovich**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

**Makhmudov Nosir**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

**Yuldashev Mutallib Ibragimovich**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

**Samadov Askarjon Nishonovich**, Candidate of Economic Sciences, Professor

**Slizovskiy Dmitriy Yegorovich**, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor

**Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

**Akhmedov Ikrom Akramovich**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

**Eshtayev Alisher Abduganiyevich**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

**Khajiyev Bakhtiyor Dushaboyevich**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor

**Khakimov Nazar Khakimovich**, Doctor of Philosophy (DSc), Professor

**Musayeva Shoira Azimovna**, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Professor

**Ali Konak**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor (Turkey)

**Cham Tat Huei**, Doctor of Philosophy (PhD), Professor (Malaysia)

**Foziljonov Ibrokhimjon Sotvoldikhoja ugli**, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

**Utayev Uktam Choriyevich**, Deputy Head of Department, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

**Ochilov Farkhod**, Head of DCEC, Prosecutor General's Office of Uzbekistan

**Buzrukkhonov Sarvarkhon Munavvarkhonovich**, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor

**Akhmedov Javokhir Jamolovich**, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences

**Tokhirov Jaloliddin Ochil ugli**, Doctor of Philosophy (PhD) in Technical Sciences, Senior Lecturer

**Bobobekov Ergash Abdumalikovich**, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Acting Associate Professor

**Judi Smetana**, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

**Chrissy Lewis**, Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor (USA)

**Glazova Marina Victorovna**, Doctor of Sciences in Economics (Moscow))

**Nosirova Nargiza Jamoliddin kizi**, Doctor of Philosophy (PhD) in Economic Sciences, Associate Professor

**Sevil Piriyeva Karaman**, Doctor of Philosophy (PhD) (Turkey)

**Mirzaliyev Sanjar Makhmatjon ugli**, Head of the Department of Scientific Research and Innovations, TSUE

**Ochilov Bobur Bakhtiyor ugli**, Senior lecturer at TSUI

**Golisheva Yelena Vyacheslavovna**, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor.

## Ekspertlar kengashi:

**Berkinov Bazarbay**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor  
**Po'latov Baxtiyor Alimovich**, texnika fanlari doktori (DSc), professor  
**Aliyev Bekdavlat Aliyevich**, falsafa fanlari doktori (DSc), professor  
**Isakov Janabay Yakubbayevich**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor  
**Xalikov Suyun Ravshanovich**, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent  
**Rustamov Ilhomiddin**, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent  
**Hakimov Ziyodulla Ahmadovich**, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent  
**Kamilova Iroda Xusniddinovna**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)  
**G'afurov Doniyor Orifovich**, pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)  
**Fayziyev Oybek Raximovich**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent  
**Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich**, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent  
**Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi**, iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent  
**Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna**, katta o'qituvchi  
**Babayeva Zuhra Yuldashevna**, mustaqil tadqiqotchi  
**Komilova Nilufar Karshiboyevna**, Geografiya fanlari doktori, professori  
**Umirzoqov Ja'sur Artiqboy o'g'li**, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

## Board of Experts:

**Berkinov Bazarbay**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor  
**Pulatov Bakhtiyor Alimovich**, Doctor of Technical Sciences (DSc), Professor  
**Aliyev Bekdavlat Aliyevich**, Doctor of Philosophy (DSc), Professor  
**Isakov Janabay Yakubbayevich**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Professor  
**Khalikov Suyun Ravshanovich**, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor  
**Rustamov Ilhomiddin**, Candidate of Economic Sciences, Associate Professor  
**Khakimov Ziyodulla Akhmadovich**, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor  
**Kamilova Iroda Xusniddinovna**, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics  
**Gafurov Doniyor Orifovich**, Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogy  
**Fayziyev Oybek Raximovich**, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor  
**Tukhtabayev Jamshid Sharafetdinovich**, Doctor of Philosophy (PhD) in Economics, Associate Professor  
**Khamidova Faridaxon Abdulkarimovna**, Doctor of Economic Sciences, Associate Professor  
**Yakhshiboyeva Laylo Abdisattorovna**, Senior Lecturer  
**Babayeva Zuhra Yuldashevna**, Independent Researcher  
**Komilova Nilufar Karshiboyevna**, Doctor of Geographical Sciences, Professor  
**Umirzokov Jasur Artiqboy ugli**, Doctor of Economic Sciences (DSc), Associate Professor

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

**Muassis:** "Ma'rifat-print-media" MChJ

**Hamkorlarimiz:** Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

## Jurnalning ilmiyligi:

“Yashil” iqtisodiyot va taraqqiyot” jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.



# MUNDARIJA

QAYTA TIKLANUVCHI YASHIL ENERGIYA: BARCHA UCHUN MUHIM MASALA.....	13
<b>Muxiddin Kalonov</b>	
MOLIYAVIY INNOVATSIYALAR: IQTISODIY MOHIYATI, QO‘LLANILISHI VA RIVOJLANISHI.....	19
<b>Quliyev Begimqul Melikovich</b>	
SAVDO KORXONALARI SAMARADORLIGINI OSHIRISHDA STATISTIK TAHLIL USULLARIDAN FOYDALANISHNING AHAMIYATI.....	24
<b>Sabirova Oysuluv Shonazarovna</b>	
KORXONANING MEBEL MAXSULOTLARI BOZORIDAGI O‘RNINI KENGAYTIRISH USULLARI .....	30
<b>Musayeva Shoira Azimovna</b>	
IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA INVESTITSIYA KO‘RSATKICHLARI TIZIMINING FUNKSIONAL JIHATI.....	35
<b>Alabayev Sobitxon</b>	
MAMLAKATIMIZDA MAHSULOTLARNING MUVOFIQLIGINI BAHOLASH AMALIYOTI.....	40
<b>Zakirov Ansabxon Akaidinovich</b>	
ПЕСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ЗЕЛЁНЫХ ОБЛИГАЦИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ.....	48
<b>Саидахмедова Аида Мирзаевна</b>	
KORXONALAR FAOLIYATIDA DEBITOR VA KREDITOR QARZDORLIKNI BOSHQARISH .....	55
<b>Mirzayev Ozod Furkatovich</b>	
AHOLI PUL DAROMADLARI VA HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISH KO‘RSATKICHLARI O‘RTASIDAGI EKONOMETRIK TAHLIL.....	59
<b>Qodirov Farrux Ergash o‘g‘li</b>	
BUDJET RESURSLARI SHAKLLANISHIDA HUDUDNING SOLIQ SALOHİYATINI OSHIRISH VA MOLIYAVIY BARQARORLIK.....	64
<b>Yuldashev Adhamjon Axadjonovich</b>	
SANOAT KORXONALARI IQTISODIY RIVOJLANISHI TUSHUNCHASIGA NAZARIY YONDASHUVLAR.....	69
<b>Muydinov Xusniddin Nuriddin o‘g‘li</b>	
МЕТОДИКА УПРАВЛЕНИЯ ФИНАНСОВЫМИ ПОТОКАМИ В СИСТЕМЕ УПРАВЛЕНЧЕСКОГО УЧЕТА .....	73
<b>Минутдинова Лилия Тагировна, Машарипов Озод Алимович</b>	
ГАРМОНИЗАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНЫХ СТАНДАРТОВ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН В СООТВЕТСТВИИ С МСФО .....	78
<b>Абдужалилова Дилноз Абдусаттаровна</b>	
RAQAMLI TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA SMART TURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING DOLZARBLIGI .....	84
<b>Sobirjonov Muxiddin Toxirjon o‘g‘li</b>	
TO‘LOVGA QOBILIYATSIZLIK HOLATIDAGI KORXONALARDA TUGATISH BALANSINI TUZISH.....	90
<b>Nabiyev Gofurjon Nosirjon o‘g‘li</b>	
O‘ZBEKISTON SANOATINING “YASHIL” IQTISODIYOTGA O‘TAYOTGANLIGI: IMKONIYATLAR VA CHEKLOVLAR .....	96
<b>Habibullayev Oybek Asliddin o‘g‘li</b>	
YASHIL IQTISODIYOT KONTSEPTSIYASINING EVOLYUTSIYASI VA ILMIY-NAZARIY YONDASHUVLAR.....	102
<b>Allayarov Suxrob Rustamovich</b>	
O‘ZBEKISTONDA TO‘G‘RIDAN-TO‘G‘RI CHET EL INVESTITSIYALARINING MILLIY IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDAGI ROLI .....	107
<b>Raxmatov Adxam Itolmasovich, Boynazarova Matluba Xatamovna</b>	



HUDUDIY IJTIMOY TENGLIK VA KAMBAG'ALLIKNI YUMSHATISHDA MEHNAT RESURSLARI OMILLARI.....	114
<b>Durumov Temur G'olibovich</b>	
TRANSPORT TARMOG'I VA MILLIY IQTISODIYOTNING ASOSIY TARMOQLARI O'RTASIDAGI BOG'LIQLIKNI MODELASHTIRISH (SURXANDARYO VILOYATI MISOLIDA) .....	121
<b>Turayev Baxtiyor Ergashevich, Aymatov Sirojiddin To'raqul o'g'li</b>	
РОЛЬ ЭНЕРГЕТИКИ В ФОРМИРОВАНИИ УСТОЙЧИВОГО РОСТА ЭКОНОМИКИ УЗБЕКИСТАНА.....	134
<b>Нигматуллаева Гулчехра Нуруллаевна</b>	
O'ZBEKISTONDA OLIY TA'LIM BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI VA UNDA SIFAT MENEJMENTINING ROLI.....	139
<b>Yuldashev Iskandar Bahromovich</b>	
YER QA'RIDAN FOYDALANUVCHILARGA SOLIQ SOLISHNING NAZARIY ASOSLARI.....	145
<b>Zoxidov Ismatjon Yunusjon o'g'li</b>	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TURIZM INDUSTRIYASIDA INNOVATSION BIZNES-MODELLAR.....	151
<b>Shaxinabonu Choriyeva</b>	
AVTOTRANSPORT – EKSPEDITSIYA XIZMATLARI BOZORIDA MARKETING KONTSEPSIYASI.....	157
<b>Ergasheva Mukhabbat Abdusamatovna</b>	
“YASHIL” ENERGIYA ISHLAB CHIQRUVCHI KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARINI SOLIQQA TORTISHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI .....	163
<b>Toshemirov To'liqin Toirjonovich</b>	
DAVLAT IQTISODIY BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SIYOSIY INSTITUTLARNING ROLI VA UNI KUCHAYTIRISH MEKANIZMLARI.....	166
<b>O. Nurmuradov</b>	
TIJORAT BANKLARIDA RAQAMLI BANK TEXNOLOGIYALARINI TAKOMILLASHTIRISH ASOSLARI .....	171
<b>Meyliqulov Shaxboz Xolmamat o'g'li</b>	
СВЯЗНОСТЬ НАЦИОНАЛЬНЫХ И РЕГИОНАЛЬНЫХ СТРАТЕГИЙ В УЗБЕКИСТАНЕ: ВЫЗОВЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ.....	176
<b>Ташматов Гайрат Ровшанович, Содиков Авазбек Мадаминович</b>	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASI TURIZM SOHASINI RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI.....	183
<b>Zarikeyeva Miyasar Maratovna</b>	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING RIVOJLANISH TENDENSIYASI.....	187
<b>Saidrahmatova Zuhraxon Saidazim qizi</b>	
O'ZBEKISTON KONCHILIK SANOATI KORXONALARIDA INVESTITSION JARAYONLARNI BOSHQARISH VA INNOVATSION XAVFLARNI KAMAYTIRISH STRATEGIYALARI .....	192
<b>Kurbanova Mehriniso Nematjanovna</b>	
O'ZBEKISTONDA QULAY INVESTITSIYA MUHITINI SHAKLLANTIRISH MUAMMOLARI.....	196
<b>Xuramov Zafar Rajabaliyevich</b>	
PAHTA-TO'QIMACHILIK KLASTERLARIDA XOMASHYO TA'MINOTI BARQARORLIGINI TA'MINLASHNING XORIJ DAVLATLAR TAJRIBASI.....	201
<b>Zakirov Abduazim Abdurashidovich</b>	
НОВЫЙ ЭТАП ПРИМЕНЕНИЯ РЫНОЧНЫХ МЕХАНИЗМОВ В ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ.....	206
<b>Махкамов Ибраим</b>	
O'ZBEKISTONDA SUG'URTA BOZORINING RIVOJLANISH TENDENTSIYALARI.....	213
<b>Xushmuradov Oman, Ismoilov Sherzod Ismoil o'g'li</b>	
GLOBALIZATSIYA SHAROITIDA MILLIY IQTISODIYOT NAZARIYASI.....	217
<b>Mo'ydinov Xurshidbek Abdullayevich</b>	
DORIVOR O'SIMLIKLARNI QAYTA ISHLASHNING HOZIRGI HOLATI VA MUAMMOLARI .....	221
<b>Usmonov Mirg'ulom Xoshim o'g'li</b>	



BARQAROR IQTISODIY O‘SISHGA YERISHISHDA SUN’IY INTELLEKT TIZIMLARINI QO‘LLASH METODOLOGIYASINI TAKOMILASHTIRISH (XORIJIY DAVLATLAR TAJRIBASI MISOLIDA) .....	227
<b>Nasrulloev Hayotjon Xabibulloevich</b>	
НЕЙРОИНТУИТИВНЫЙ ИНТЕЛЛЕКТ И ЕГО РОЛЬ В УПРАВЛЕНИИ РИСКАМИ В БИЗНЕСЕ.....	233
<b>Ягудин Дмитрий Рустамович</b>	
RESURLARNI SOLIQQA TORTISH AMALIYOTINING XORIJIY MAMLAKATLAR TAJRIBASI VA ULARNING MILLIY SOLIQ TIZIMIDA QO‘LLASH MASALALARI .....	240
<b>Nasimdjanoov Yunusjon Zoxidovich</b>	
O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA KICHIK TADBIRKORLIK SUBYEKTLARI UCHUN QO‘LLANILAYOTGAN SOLIQQA TORTISH MEKANIZMLARI .....	246
<b>Akbarov Akramjon Ibragimzhonovich</b>	
TO‘QIMACHILIK SANOATI KORXONALARIDA “YASHIL” MARKETINGNI JORIY ETISHNING DOLZARB JIHATLARI .....	250
<b>Bazarova Fayyoza Tuxtamurodovna</b>	
INSON KAPITALI VA IQTISODIYOTNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI.....	255
<b>Muzaffar Raximov</b>	
UY-JOY KOMMUNAL XO‘JALIGINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY SAMARADORLIGI.....	259
<b>Odamboyev Oybek Ravshanbek o‘g‘li</b>	
INTERNATIONAL ORGANIZATIONS’ APPROACHES TO ATTRACTING INVESTMENT IN HUMAN CAPITAL .....	268
<b>Akhmadaliyeva Nikholakhon</b>	
RAQAMLI PLATFORMALAR ORQALI KICHIK BIZNES VA XUSUSIY TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISH YO‘LLARI.....	273
<b>Vohobov Hikmatillo Ma‘mirjon o‘g‘li</b>	
ФОРСАЙТ И ЭКОНОМИЧНЫЕ ИННОВАЦИИ КАК ДРАЙВЕРЫ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ ТОРГОВЛИ САМАРКАНДА .....	280
<b>Tohirova Gullola Mirkamolovna</b>	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI BOSHQARISHDA KASB-HUNAR TA‘LIMI BITIRUVCHILARINING O‘RNI .....	287
<b>Toshpulatov Sherzod Xaydarkulovich</b>	
DIGITAL TECHNOLOGIES IN ECOTOURISM: INNOVATIVE STRATEGIES FOR ADVANCING GREEN TOURISM.....	292
<b>Barno Erkayeva</b>	
AGROTURIZM SOHASINI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI.....	296
<b>Baymuradova Iroda Shermamatovna, Mardonova Zarifa Numonjonovna</b>	
DAVLAT BUDJET NAZORATI TIZIMINI RIVOJLANTIRISH YO‘NALISHLARI .....	301
<b>B.Sh.Mirzayev</b>	
YOSHLAR BANDLIGIDA KO‘NIKMALAR NOMUTANOSIBLIGI MUAMMOLARI VA YECHIMLARI.....	307
<b>Rahmatxo‘jayev Axrorxo‘ja Akmal o‘g‘li</b>	
TO‘QIMACHILIK MAHSULOTLARINING EKSPORT SALOHİYATINI TAHLIL QILISH VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARINI BAHOLASH.....	311
<b>Oqboyev Alisher Rasuljanovich</b>	
РЕИНЖИНИРИНГ БИЗНЕС-ПРОЦЕССОВ И ИХ РОЛЬ В РАЗВИТИИ БАНКОВСКОГО БИЗНЕСА.....	317
<b>Рахимходжаева Нодира Саидахраловна</b>	
QISHLOQ XO‘JALIGI TA‘MINOT ZANJIRI JARAYONLARINING HOZIRGI HOLATINI TAHLIL QILISH.....	323
<b>Ermonov Farrux</b>	
O‘ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNI SHAKILLANTIRISH JARAYONIDA MOLIYAVIY NAZORATNI INNOVATSION TA‘LIM YO‘NALISHLARINI YO‘LGA QO‘YISH ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH YO‘LLARI.....	329
<b>Turg‘unov Bahtiyor Nuriddinovich</b>	



MARKAZIY OSIYODA SUV RESURSLARINI BOSHQARISH VA HAMKORLIKNING DOLZARB MASALALARI .....	334
Amanbaev Amanali Orazbaevich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI TURDAGI LOGISTIKA XIZMATLARINING USLUBIY ASOSLARI.....	338
Z. Teshayev	
O'ZBEKISTON AXBOROT-KOMMUNIKATSIYA XIZMATLARI SOHASINING AMALDAGI HOLATINI TAHLIL QILISH.....	343
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
KORPORATIV BOSHQARUVDA LEADERSHIP 4.0 TAMOYILLARINI JORIY ETISH SAMARADORLIKNI OSHIRISH IMKONIYATLARI.....	349
Ismailov Allayor Rashidovich	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI BANDLIGINI TA'MINLASH MASALALARI.....	355
Yusupov Farxod Adamboyevich	
O'ZBEKISTONDA YASHIL IQTISODIYOTNI O'RNI VA UNI RIVOJLANTIRISHNI USTUVOR YO'NALISHLARI .....	359
Abdullaeva Nilufar Javdat qizi	
MINTAQADA SANOAT KORXONALARINI RIVOJLANTIRISHNING SOLISHTIRMA EKONOMETRIK MODELLARI (SURXONDARYO VILOYATI MISOLIDA) .....	363
Saatmurotov Shohrux Zafar o'g'li	
O'ZBEKISTON SUG'URTA BOZORI: RIVOJLANISH TENDENSIYALARI VA ISTIQBOLLI IMKONIYATLAR .....	369
Abdurazaqov Jasur Abdunasimovich	
RAQAMLI PLATFORMALAR YORDAMIDA NORASMIY VA YASHIRIN IQTISODIYOTNI QISQARTIRISHNING QO'SHIMCHA IMKONIYATLARI TO'G'RSIDA.....	374
Nasrullayev Hikmatullo Habibulloyevich	
O'ZBEKISTONDA KICHIK VA O'RTA BIZNESNI QO'LLAB-QUVVATLASH MAQSADIDA "XIZMATLAR IPOTEKASI" MOLIYAVIY INSTRUMENTLARINI AMALIYOTGA JORIY QILISH MASALALARI .....	379
Uskenbayeva Dilnoza Boxodir qizi	
ЭКОНОМИКО-СТАТИСТИЧЕСКИЙ АНАЛИЗ ЭФФЕКТИВНОСТИ КАПЕЛЬНОГО ОРОШЕНИЯ ПРИ ВОЗДЕЛЫВАНИИ ЛУКА В ДЖИЗАКСКОЙ ОБЛАСТИ.....	384
Суюнов Шохзодбек Мурод угли	
XORIJIY DAVLATLAR SANOAT IQTISODIYOTIDA RAQAMLI TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISH TAJRIBASI (YAPONIYA, KOREYA VA GERMANIYA MISOLIDA) .....	389
Mansurova Sayyora Baxtiyor Kizi	
KORXONALARDA ISHLAB CHIQRISH XARAJATLARI HISOBGA OLIHDA XORIY TAJRIBASINI QO'LLASH .....	395
Raxmatov Baxriddin Baxtiyor o'g'li	
PECULIARITIES OF THE IRRIGATION WATER DELIVERY PAYMENT IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN .....	399
Muminov Sherzod Kholmiraevich	
DIGITALIZATION OF AGRICULTURAL PRODUCTS FOR EXPORT .....	404
Azimov R.B.	
AHOLI JON BOSHIGA UMUMIY DAROMADLAR HAJMINI TREND MODELLAR ASOSIDA PROGNOZLASH .....	409
Xolto'rayev Islom Ilhomovich	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA YANGI BANDLIK SHAKLLARI .....	416
Sayipov Begzod Rahimovich	
TIJORAT BANKLARINING YANGI DAVR SHAROITIDA MOLIYAVIY BARQARORLIGINI BAHOLASH USULLARI VA INDIKATORLARI .....	422
Sadikov Iskandar Gayratovich	
TIJORAT BANKLARI AKTIVLARINING SAMARADORLIGINI IQTISODIY-STATISTIK TAHLILI .....	427
Ibrohimov Davronbek Muhammadi o'g'li	



MAHALLIY BUDJET SOLIQLI DAROMADLARI BAZASI BARQARORLIGINI TA'MINLASHDA SOLIQLAR TA'SIRCHANLIGINI OSHIRISH YO'LLARI .....	433
<i>Isoqov Zafarjon Zokirjonovich</i>	
TOSHKENT SHAHRIDAGI YIRIK SOLIQ TO'LOVCHILARNING SOLIQ QARZDORLIGI TAHLILI .....	438
<i>Soipov Boburmirzo Nosirjon o'g'li</i>	
РОЛЬ ЖИЛИЩНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В СИСТЕМЕ КОМПЛЕКСНОГО РАЗВИТИЯ ТЕРРИТОРИЙ МЕЗОУРОВНЯ.....	446
<i>Далиев Ахтам Шарафудинович</i>	
TO'QIMACHILIK SANOAT KORXONALARIDA INSON RESURSLARINI BOSHQARISHDA XORIJ TAJRIBALARINING ZARURLIGI.....	454
<i>Abdullayev Dostonbek G'ofurjon o'g'li</i>	
TURISTIK KLASTERLARNING NAZARIY ASOSLARI VA ULARNING HUDUDIY IQTISODIY RIVOJLANISHDAGI O'RNI .....	458
<i>Xaitov Oxunjon Nomoz o'g'li</i>	
XIZMAT KO'RSATISH KORXONALARIDA RESURS TA'MINOTI BOSHQARUVINING NAZARIY KONSEPSIYALARI VA MODELLARI.....	462
<i>Arziqulova Oybar chin Eshquvat qizi</i>	
XIZMATLAR SEKTORIDA RAQAMLI INNOVATSIYALAR VA MIJOZLAR EHTIYOJLARINI QONDIRISH MEKANIZMLARI .....	467
<i>Xudoyorov Lochinbek Bahromovich</i>	
СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКАЯ СУЩНОСТЬ ПОДГОТОВКИ КАДРОВ В РАЗВИТИИ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО КАПИТАЛА.....	472
<i>Базаров Бердымурад Улугмуродович, Атавуллаева Саида Джумабекмуродовна</i>	
TURIZM SOHASIDA KADRLAR SALOHİYATINI OSHIRISHNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZMI.....	478
<i>Ho'jaqulov Bobur Rustam o'g'li</i>	
KICHIK BIZNES VA TADBIRKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDA DAVLATNING RO'LI .....	483
<i>Nabiyeva Muxabbat Djabirxanovna</i>	
"HOW GREEN INVESETMENTS CAN EFFECT ON ECONOMIC GROWTH IN DEVELOPING COUNTRIES" .....	485
<i>Farangiz Ma'rufjonovna Pirmatova</i>	
TIJORAT BANKLARIDA UZOQ MUDDATLI RESURSLAR MANBALARI VA ULARNING HAJMINI OSHIRISHNING ZARURIYATI.....	493
<i>Abduraxmonov Akmal Nurmamat o'g'li</i>	
GLOBAL BOSHQARUV VA BARQAROR RIVOJLANISHDA YASHIL TEXNOLOGIYALARNING ROLI .....	498
<i>M.Sh. Tolipov</i>	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ МЕХАНИЗМОВ ОБЕСПЕЧЕНИЯ ФИНАНСОВОЙ УСТОЙЧИВОСТИ ЭНЕРГЕТИЧЕСКИХ ПРЕДПРИЯТИЙ В УСЛОВИЯХ ЦИФРОВОЙ ТРАНСФОРМАЦИИ .....	504
<i>Буранбаева Шоира Рустамовна</i>	
O'ZBEKISTON SHAROITIDA PIYOZ YETISHTIRISHDA TOMCHILATIB SUG'ORISHNI QO'LLASH ISTIQBOLLARI .....	508
<i>Suyunov Shohzodbek Murod o'g'li</i>	
YENGIL SANOAT KORXONALARINING RIVOJLANISHIGA BOSHQARUV MADANIYATIDAN FOYDALANISHNING TA'SIRI.....	513
<i>Aknazarova Zebiniso Bagdadovna</i>	
ISHLAB CHIQRISHNI DIVERSIFIKATSIYALASH SHAROITIDA KORPORATIV BOSHQARUVNING TASHKILIY-IQTISODIY MEKANIZM SAMARADORLIGINI ANIQLASH USULLARI .....	518
<i>Qurbaniyazov Shaxzodbek Karimovich</i>	
KICHIK BIZNESNI RIVOJLANTIRISH VA JOYLASHTIRISHNING IQTISODIY VA TASHKILIY ASOSLARI .....	524
<i>Salimov Burxon Abubakirovich</i>	
"YASHIL" IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISH VA UNDA ENERGIYADAN FOYDALANISH SAMARADORLIGINI OSHIRISH.....	530
<i>Berdiyeva Aziza G'anisher qizi</i>	



SIRKULAR IQTISODIYOTDAN KORXONA VA TADBIRKORLAR MANFAATLARI .....	535
<b>Sodikov Zokir Rustamovich</b>	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT-XUSUSIY SHERIKLIK SOHASIDA ME'YORIY-HUQUQIY BAZANI ISHLAB CHIQISH.....	541
<b>Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Ubaydullayev Toxirjon Abdullajanovich</b>	
MINTAQA OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARI CHAKANA SAVDOSIDA SHADOW WAREHOUSE MODELIGA ASOSLANGAN YETKAZIB BERISH TIZIMINI JORIY QILISH.....	548
<b>Ibrayimova Dilnoza Abdisherpovna</b>	



## MINTAQA OZIQ-OVQAT MAHSULOTLARI CHAKANA SAVDOSIDA SHADOW WAREHOUSE MODELIGA ASOSLANGAN YETKAZIB BERISH TIZIMINI JORIY QILISH

**Ibrayimova Dilnoza Abdisherpovna**

Abu Rayhon Beruniy nomidagi

Urganch davlat universiteti Tayanch doktoranti

Email: [dilnoza.i@urdu.uz](mailto:dilnoza.i@urdu.uz)

**Annotatsiya:** Ushbu maqolada zamonaviy elektron tijorat tizimida “shadow warehouse” (soyali ombor) modelining Xorazm viloyati sharoitida qo'llanilishi imkoniyatlari ta'minot zanjiri boshqaruvi va mintaqaviy iqtisodiyot nazariyalari asosida kompleks tahlil qilingan. Maqolada Xorazm viloyatining demografik, iqtisodiy va infratuzilma xususiyatlari, aholi iste'mol xatti-harakatlari hamda chakana savdo bozorining hozirgi holati keng qamrovli o'rganilgan. Tadqiqot jarayonida SWOT-tahlil, solishtirma-taqqoslash usuli, statistik modellashtirish va indeks metodlari qo'llanilgan. Natijalar shuni ko'rsatadiki, Xorazm viloyati “shadow warehouse” modelini joriy etish uchun qulay imkoniyatlarga ega bo'lib, viloyatning o'ziga xos xususiyatlariga moslashtirilgan bosqichma-bosqich strategiya, gibrid tashkiliy model hamda mahalliy ishlab chiqaruvchilar bilan integratsiya zarurligi asoslab berilgan va bu asosda Xorazm viloyati uchun amaliy strategik tavsiyalar tizimi ishlab chiqilgan.

**Kalit so'zlar:** shadow warehouse, elektron tijorat, oziq-ovqat mahsulotlari chakana savdosi, ta'minot zanjiri, yakuniy yetkazib berish bosqichi, raqamli transformatsiya, qishloq xo'jaligi integratsiyasi.

**Abstract:** This article focuses on a comprehensive analysis of the application possibilities of the “shadow warehouse” model in the modern e-commerce system under the conditions of the Khorezm region, based on supply chain management and regional economics theories. The article provides an in-depth examination of the demographic, economic, and infrastructural characteristics of the Khorezm region, as well as consumer behavior patterns and the current state of the retail market. During the research process, SWOT analysis, comparative methods, statistical modeling, and index methods were employed. The results show that the Khorezm region has favorable opportunities for implementing the shadow warehouse model. A phased strategy adapted to the region's specific characteristics, a hybrid organizational model, and integration with local producers are justified. The study develops a system of practical strategic recommendations for the Khorezm region.

**Key words:** shadow warehouse, e-commerce, food retail trade, supply chain, last-mile delivery, digital transformation, agricultural integration.

**Аннотация:** В данной статье представлен всесторонний анализ возможностей применения модели «теневого склада» в современной системе электронной коммерции в условиях Хорезмской области на основе теорий управления цепочками поставок и региональной экономики. В работе подробно рассмотрены демографические, экономические и инфраструктурные особенности региона, а также модели потребительского поведения и текущее состояние розничного рынка. В процессе исследования использовались SWOT-анализ, сравнительный подход, статистическое моделирование и индексные методы. Результаты исследования показывают, что Хорезмская область обладает благоприятными возможностями для внедрения модели «теневого склада». Обоснована необходимость поэтапной стратегии, адаптированной к региональным особенностям, гибридной организационной модели и интеграции с местными производителями. В рамках исследования разработана система практических стратегических рекомендаций для Хорезмской области.

**Ключевые слова:** теневой склад, электронная коммерция, продовольственная розничная торговля, цепочка поставок, доставка последней мили, цифровая трансформация, аграрная интеграция.



## KIRISH

XXI asrning uchinchi o'n yilligida global iqtisodiyot tizimida yuz berayotgan raqamli o'zgarishlar chakana savdo sektorining tubdan yangilanishiga olib kelmoqda. Hozirgi paytda iste'molchilar mahsulotni tez, qulay va sifatli tarzda olishni talab qilmoqda. Jahon savdo tashkiloti (WTO, 2024) ma'lumotlariga ko'ra, global elektron tijorat hajmi 2024-yilda 6,3 trillion AQSh dollariga yetib, bu umumiy chakana savdo hajmining 22,3 foiziga tengligini ifodalaydi. UNCTAD (2024) prognozlariga ko'ra, 2030-yilga kelib ushbu ulush 31–34 foizga yetishi kutilmoqda, bu esa yillik 12,1 foizlik o'sish sur'atini anglatadi. Ayniqsa, oziq-ovqat mahsulotlari segmentida elektron tijorat eksponensial o'sish traektoriyasini namoyon etmoqda. Nielsen IQ (2024) tahlillariga ko'ra, oziq-ovqat mahsulotlarini onlayn xarid qilish hajmi 2020–2024-yillar oralig'ida o'rtacha yillik 27,3 foiz sur'atda o'sgan, bu esa umumiy elektron chakana savdo o'sish sur'atidan 2,3 marta yuqoriligini ko'rsatadi.

KPMG Uzbekistan (2023) tahliliy hisobotida ta'kidlanishicha, O'zbekiston Respublikasi elektron tijorat bozori 2023–2027-yillar oralig'ida o'rtacha yillik 31,5 foiz sur'atda o'sib, chakana savdoda 9–11 foiz ulushga erishishi kutilmoqda. Biroq ushbu o'sish viloyatlar bo'yicha asimmetrik taqsimlanishi prognoz qilinmoqda. Shu sababli "shadow warehouse" modelini mintaqaviy sharoitlarga moslashtirishni ilmiy asoslash, empirik ma'lumotlarga tayanish va nazariy jihatdan mustahkam strategiyasini ishlab chiqish dolzarb muammo hisoblanadi. Ushbu makrotendensiyalar fonida yetkazib berish logistikasi tizimi strategik infratuzilma sifatida muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Klassik yetkazib berish zanjiri nazariyasi (Supply Chain Theory) birinchi marta 1982-yilda Keith Oliver tomonidan ishlab chiqilgan va keyinchalik Hau Lee (1997), Sunil Chopra hamda Peter Meindl (2016) tomonidan rivojlantirilgan. "Shadow warehouse" yoki "dark store" (soyali ombor) konsepsiyasi — bu mijozlar uchun yopiq, faqat onlayn buyurtmalarni qayta ishlashga ixtisoslashgan, strategik joylashtirilgan mikroombor tizimidir (1-jadval).

### 1-jadval. An'anaviy oziq-ovqat do'koni va soyali ombor (shadow warehouse) farqlanishi<sup>1</sup>

Xususiyat	An'anaviy do'kon	Soyali ombor
Mijozlar uchun ochiq	Ha, odamlar kelib xarid qiladi	Yo'q, faqat xodimlar uchun
Asosiy funktsiya	To'g'ridan-to'g'ri savdo	Onlayn buyurtmalarni qayta ishlash
Joylashuv	Katta ko'chalar, savdo markazlari	Aholi zich yashaydigan hududlar yaqinida
Maydoni	Katta (500-2000 m <sup>2</sup> )	Kichik (200-500 m <sup>2</sup> )
Xizmat turi	Xaridorlar o'zi tanlab oladi	Xodimlar to'playdi, kuryer yetkazadi
Vaqt	08:00-20:00 ish vaqti	24 soat ishlab berishi mumkin

Soyali omborning ishlash tartibi quyidagicha amalga oshiriladi:

Mijoz onlayn buyurtma beradi → mobil ilova yoki veb-sayt orqali mahsulot tanlaydi;

Buyurtma soyali omborga tushadi → tizim eng yaqin omborni aniqlaydi;

Xodimlar mahsulotlarni to'playdi → avtomatlashtirilgan tizim bo'yicha tez yig'adi;

Mahsulot qadoqlanadi → harorat rejimiga mos qadoqlash;

Kuryer yetkazib beradi → mijoz uyiga yoki ko'rsatilgan manzilga 15-60 daqiqada yetkaziladi.

Mavzuga oid adabiyotlar sharhi

Chopra va Meindl (2016) ta'minot zanjirini "mahsulotni ishlab chiqaruvchidan yakuniy iste'molchiga yetkazish uchun zarur bo'lgan barcha jarayonlar, tashkilotlar va resurslar tizimi" sifatida ta'riflaydilar. Soyali ombor ushbu zanjirning muhim halqasi hisoblanadi hamda ishlab chiqaruvchi bilan iste'molchi o'rtasidagi oxirgi bosqichni optimallashtiradi.

Gevaers, Van de Voorde va Vanelander (2014) tadqiqotlarida yakuniy yetkazib berish bosqichi "mahsulotni ombor yoki taqsimlash markazidan yakuniy iste'molchiga yetkazib berish jarayonining oxirgi qismi" deb ta'riflanadi. Empirik ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, yakuniy bosqich xarajatlari umumiy yetkazib berish xarajatlarning 41–53 foizini tashkil etadi. Soyali ombor strategik jihatdan yakuniy bosqich masofasini qisqartirish (1–3 km radiusda) orqali ushbu xarajatlarni kamaytiradi.

Hübner, Wollenburg va Holzapfel (2016) Germaniya, Buyuk Britaniya va AQSh bozorlarida 247 ta soyali ombor faoliyatini tahlil qilib, quyidagi xulosalarga kelganlar:

- Aholi zichligi 5000+ kishi/km<sup>2</sup> bo'lgan hududlarda operatsion samaradorlik 40–50 foiz yuqori;
- 2000–5000 kishi/km<sup>2</sup> oralig'idagi hududlarda 25–35 foiz yuqori;
- 2000 kishidan past aholi zichligida esa model iqtisodiy jihatdan kamroq samarali.

1 Manba. Muallif ishlanmasi



Maity va Gupta (2021) Hindistonning onlayn oziq-ovqat mahsulotlari chakana savdo bozorini tadqiq qilib, rivojlanayotgan bozorlarda gibrid model — ya'ni markazlashtirilgan omborlar va mahalliy mikroombor nuqtalarining kombinatsiyasi — eng samarali yondashuv ekanligini aniqlaganlar.

Ushbu maqolada tadqiqotning asosiy maqsadi Xorazm viloyatining demografik, iqtisodiy va infratuzilma xususiyatlarini kompleks tahlil qilish asosida oziq-ovqat mahsulotlari chakana savdosini “shadow warehouse” modeli asosida rivojlantirish strategiyasini ishlab chiqishdan iborat.

Tadqiqot metodologiyasi

Tadqiqotda tarixiy-mantiqiy usul, tizimli yondashuv, empirik tadqiqot usullari, deskriptiv (tavsiflovchi) statistika, SWOT-tahlil, PEST-tahlil, indeks metodi hamda monografik tahlil usullaridan foydalanilgan.

Xorazm viloyati ombor salohiyat indeksi (XOSI) ushbu tadqiqot doirasida maxsus ishlab chiqilgan kompozit indeks bo'lib, u xalqaro amaliyotda keng qo'llaniladigan kompozit indekslar metodologiyasiga asoslanadi.

Chiziqli agregatsiya formulasi:

$$CI = w_1 \times I_1 + w_2 \times I_2 + \dots + w_n \times I_n \quad (1)$$

Bu yerda:

CI – Composite Index (kompozit indeks)

$w_i$  – i-indikatorning og'irligi

$I_i$  – i-indikatorning normalizatsiyalangan qiymati

n – indikatorlar soni

$\Sigma$  – yig'indi belgisi

$\Sigma w_i = 1$  (barcha og'irliklar yig'indisi 100%)

Viloyat uchun soyali ombor tizimini joriy etish tayyorgarligini baholash uchun quyidagi indeks ishlab chiqildi:

Xorazm viloyati ombor salohiyati indeksi (XOSI) umumiy formulasi:

$$XOSI = w_1 \times ADI + w_2 \times II + w_3 \times ITI + w_4 \times TI \quad (2)$$

Bu yerda:

ADI – Aholi-Demografik Indeks ( $0 \leq ADI \leq 1$ )

II – Iqtisodiy Indeks ( $0 \leq II \leq 1$ )

ITI – Infratuzilma Indeks ( $0 \leq ITI \leq 1$ )

TI – Texnologik Indeks ( $0 \leq TI \leq 1$ )

$w_1, w_2, w_3, w_4$  – har bir sub-indeksning og'irligi

$$XOSI = 0.564 \times ADI + 0.495 \times II + 0.512 \times ITI + 0.719 \times TI \quad (3)$$

Bu yerda:

$w_1 = 0,30$  (30%) – Demografik omillar

$w_2 = 0,25$  (25%) – Iqtisodiy omillar

$w_3 = 0,25$  (25%) – Infratuzilma

$w_4 = 0,20$  (20%) – Texnologik omillar

Har bir sub-indeks 0 dan 1 gacha normallashtirilgan qiymat oladi.

Xorazm viloyatida ombor infratuzilmasi endi rivojlana boshlagan sohalardan biri bo'lib, 19 000 m<sup>2</sup> (O'zbekiston Respublikasi umumiy omborining 3,7%), undagi yuqori sifatdagi omborlar ulushi 16% tashkil qiladi. Bu yangi ombor qurilishi yoki mavjud obyektlarni rekonstruksiya qilish zarurligini ko'rsatadi. Viloyatdagi transport infratuzilmasida yo'llar sifati o'rtacha (6,1/10), asosiy yo'llar (Toshkent-Urgench, Urganch-Xiva) qoniqarli hisoblanadi. Raqamli infratuzilmani rivojlanganlik darajasini tahlil qiladigan bo'lsak aholini optik tolali internet aloqasiga ulangaligi (76%) va 4G qamrov (80%) tashkil qiladi (2-jadval).

2-jadval. Xorazm viloyati ombor salohiyati indeksi (XOSI)<sup>2</sup>

Indeks	Parametrlar	Viloyat bo'yicha qiymat	Normallashtirilgan	Og'irlik	Hissa
ADI (Aholi-Demografik)	Aholi zichligi	308 kishi/km <sup>2</sup>	0,62	0,30	0,186
	Urbanizatsiya	28%	0,28	0,35	0,098
	Yosh aholi (15-35)	40%	0,80	0,35	0,280
	<b>ADI jami</b>			<b>1,00</b>	<b>0,564</b>

2 Manba. Muallif ishlanmasi



II (Iqtisodiy)	Kishi boshiga YaHM	25,3 mln so'm	0,51	0,40	0,204
	Chakana savdo	16 127 mlrd so'm	0,65	0,35	0,228
	E-tijorat	2,5%	0,25	0,25	0,063
	<b>II jami</b>			<b>1,00</b>	<b>0,495</b>
III (Infratuzilma)	Ombor maydoni	19 000 m <sup>2</sup>	0,48	0,35	0,168
	Yo'llar sifati	6,1/10	0,61	0,40	0,244
	Logistika operatorlar	6 ta	0,40	0,25	0,100
	<b>III jami</b>			<b>1,00</b>	<b>0,512</b>
TI (Texnologik)	Simli internet	74%	0,74	0,35	0,259
	Smartfon egalligi	60%	0,60	0,30	0,180
	4G qamrov	80%	0,80	0,35	0,280
	<b>TI jami</b>			<b>1,00</b>	<b>0,719</b>
<b>XOSI</b>	<b>Jami ombor salohiyati indeksi</b>				<b>0,573</b>

Izoh: Normallashtirishda min-max metodi qo'llanildi (Xorazm viloyati qiymati / maksimal qiymat)

Bunda onlayn xizmatlar rivojlanish tendensiyasi ijobiy yo'nalishda bo'lib, yillik o'sish sur'ati +5–7 foizni tashkil etayotgani kuzatiladi. Sovutish tizimi zanjiri. Oziq-ovqat mahsulotlari uchun sovetish tizimi zanjiri infratuzilmasi rivojlanish bosqichidagi yangi yo'nalish hisoblanadi. Savdo tarmoqlarida sovetgich uskunalar mavjud bo'lsa-da, transport vositalarida sovetish tizimlari yetarli darajada rivojlanmagan. Logistika operatorlari. Viloyatda oziq-ovqat mahsulotlarini tashish bilan shug'ullanuvchi 6 ta yirik logistika operatori faoliyat yuritmoqda.

Xorazm viloyatining ombor salohiyati indeksi (XOSI) 0,573 ga teng bo'lib, bu ko'rsatkich o'rtachadan yuqori darajani ifodalaydi. Tahlillar natijasiga ko'ra, eng yuqori ko'rsatkich texnologik indeksda qayd etilgan — 0,719 ga teng. Bunga asosiy ta'sir etuvchi omillar sifatida viloyatda simli internet aloqasi va 4G tarmog'ining yuqori qamrovi keltiriladi. Shuningdek, infratuzilma (0,512) hamda demografik (0,564) indekslar o'rtacha darajada deb baholanadi (3-jadval).

### 3-jadval. Xorazm viloyatida shadow warehouse (soyali ombor) modelini joriy qilish SWOT tahlili<sup>3</sup>

Kuchli tomonlar (Strengths)	Zaif tomonlar (Weaknesses)
<i>Demografik ustunliklar:</i>	<i>Iqtisodiy cheklolar:</i>
• Nisbatan yuqori aholi zichligi	• Nisbatan daromadlarning pastligi
• Yosh aholi ulushi ijobiy	• Chakana savdo hajmi kichik
• Oila hajmi katta	• Elektron tijorat nisbatan past rivojlanganligi
<i>Geografik afzalliklar:</i>	<i>Infratuzilma yetishmasligi:</i>
• Ixcham hudud	• Ombor infratuzilmasi zaifligi
• Urganch-Xiva shahar o'qi	• Sovutish zanjiri yetarli emas
• Yaxshi geografik joylashuv (chegara, transport yo'llari)	• Yo'llar sifati o'rtacha
<i>Qishloq xo'jaligi bazasi:</i>	• Logistika operatorlar kam
• Rivojlangan qishloq xo'jaligi (meva, sabzavot)	<i>Raqamli savod cheklangan:</i>
• Mahalliy ishlab chiqaruvchilar ko'p	• Internet foydalanuvchilar soni o'rtachadan past
• Toza, sertifikatlangan mahsulotlar	• Suni'y intellektdan foydalanish ommalashmagan
<i>Madaniy va tarixiy potentsial:</i>	• Onlayn to'lovga ishonch kam
• Xiva — UNESCO tarixiy shahri, turizm	• Naqd to'lov dominantligi



• Xorijiy sayyohlar sonini oshishi	<i>Bozor xatti-harakatlari:</i>
• Xorazm brendini rivojlantirish	• An'anaviy bozorlar ulushi kuchli
<i>Raqobat past:</i>	• Iste'molchilar onlayn savdoga o'rganmagan
• Hozirda hech qanday yirik onlayn oziq-ovqat platformasi yo'q	• Mahsulotni ko'rib xarid qilish madaniyati
<b>Imkoniyatlar (Opportunities)</b>	<b>Tahdidlar (Threats)</b>
<i>Davlat qo'llab-quvvatlashi:</i>	<i>Iqtisodiy risklar:</i>
• Mintaqaviy rivojlanish dasturlari	• Iqtisodiy o'sish sekin
• «Raqamli O'zbekiston - 2030» strategiyasi	• Aholi daromadlari oshishi sekin
• Qishloq xo'jaligi eksporti qo'llab-quvvatlash	• Inflyatsiya
<i>Raqamlashtirish tendentsiyasi:</i>	• Valyuta kursi tebranishi
• Internet va smartfon tarqalishi o'sishi)	<i>Migratsiya:</i>
• Yosh avlod raqamli xizmatlarni qabul qilishi	• Mehnat migratsiyasi yuqoriligi
• COVID-19 dan keyin onlayn xaridga moyillik oshgan	• Toshkent shahriga ichki migratsiya
<i>Mahalliy ishlab chiqarish:</i>	<i>Raqobat potentsiali:</i>
• Fermalar, qishloq xo'jaligi kooperativlari	• Xalqaro brendlar kirishi kelajakda
• «Xorazm mahsuloti» brendi yaratish	<i>Infratuzilma cheklolari:</i>
• Organik va ekologik mahsulotlar	• Ombor va sovutish qurilishi qimmat
• Mahalliy oshxona va milliy taomlar	• Yo'llar rekonstruksiyasi sekin
<i>Turizm integratsiyasi:</i>	• Elektr ta'minoti tebranishi
• Sayyohlar uchun maxsus xizmat (Xiva)	<i>Tartibga solish:</i>
• Mehmonxonalar, restoranlar bilan hamkorlik	• Oziq-ovqat xavfsizligi standartlari qat'iy
• Suvenir va mahalliy hunarmandchilik mahsulotlari	• Litsenziyalash va sertifikatlashtirish
<i>Qishloq-shahar integratsiyasi:</i>	• Soliq yuklari oshishi
• Shahardan qishloq hududlarga xizmat	<i>Texnologik risklar:</i>
• Mobil yetkazib berish modeli (qishloq tumanlar)	• Tizim nosozliklari
• Agrologistika rivojlantirish	• Kiberhavsizlik risklari

SWOT tahliliga ko'ra, hududning yosh aholisi, qishloq xo'jaligi bazasi va turizm salohiyati uni rivojlanish uchun qulay hududga aylantiradi. Raqobat darajasining pastligi esa yangi biznes tashabbuslarini amalga oshirish uchun keng imkoniyat yaratadi. Kam daromad va infratuzilmaning rivojlanish bosqichida ekanligi esa iqtisodiy o'sishni jadallashtirishga xizmat qiluvchi potensial yo'nalishlar sifatida qaraladi. An'anaviy savdo madaniyatining keng tarqalganligi mahalliy brendlar va onlayn savdo tizimlarini joriy etishda tayanch omil bo'lishi mumkin. Davlat qo'llab-quvvatlashi, raqamlashtirish jarayonlarining faolligi va mahalliy ishlab chiqarish imkoniyatlari bu sohaning raqobatbardoshligini oshirish uchun muhim turtki beradi. Iqtisodiy o'sishning pastligi va migratsiya darajasining yuqoriligi esa bandlikni kengaytirish, turizm infratuzilmasini takomillashtirish hamda investitsiya oqimini kuchaytirish orqali bosqichma-bosqich ijobiy yo'nalishga o'zgartirilishi mumkin (4-jadval).

4-jadval. Xorazm viloyatida shadow warehouse (soyali ombor) tizimini tashkil qilish mexanizmi<sup>4</sup>

Daraja	Nomi	Joylashuv	Maydon (m <sup>2</sup> )	Assortiment (SKU)	Funksiya
Daraja 1	Mintaqaviy markaz (hub)	Urganch shahri	1 500	8 000-10 000	Asosiy taqsimlash, saqlash, koordinatsiya
Daraja 2	Shahar mikroombor	Urganch, Xiva	300-400	800-1 200	Shahar onlayn buyurtmalari, tez yetkazish
Daraja 3	Mobil mikroombor	Tuman markazlari	40-60	250-400	Haftalik marshrut, tuman ichida xizmat

4 Manba. Muallif ishlanmasi



Xorazm viloyatiga moslashtirilgan shadow warehouse (soyali ombor) modeli SWOT va XOSI indeksi tahlil usullari asosida, Xorazm viloyati uchun quyidagi strategik model tavsiya etiladi. Bu model shartli ravishda “Xorazm integratsiyalashgan soyali ombor tizimi” nomlandi. Bu modelni joriy qilishdagi asosiy tamoyillar sifatida quyidagilar qaralgan:

Bosqichma-bosqich joriy etish: Shahar markazlaridan boshlab, asta-sekinlik bilan qishloq tumanlarga kengaytirish;

Sotuv jarayonida mahallilikka e'tibor qaratish: Xorazm viloyati qishloq xo'jaligi mahsulotlariga ustuvorlik berish qilish;

Budget model: Past narx, minimal foyda marjasi (5-8%), katta hajm strategiyasi;

Turizm sohasi integratsiyasi: Xiva shahriga kelgan sayyohlar uchun maxsus xizmat;

Gibrid yetkazib berish tizimi: Shahar — tez (30-60 daq), qishloq — haftalik rejim (5-jadval).

#### 5-jadval. Xorazm viloyati shadow warehouse (soyali ombor) loyihasi risklari va ularni yumshatish bo'yicha chora-tadbirlar

Risk turi	Ehtimollik	Ta'sir	Yumshatish choralari
Bozor qabul qilmasligi	O'rta	Yuqori	Dastlab demokunlar, bepul yetkazish, sodiqlik dasturi
Fermerlar shartnomani buzsa	O'rta	O'rtacha	Bir nechta ta'minotchilar, zahira shartnomalar, oldindan to'lov
Texnika nosozliklari	Past	O'rtacha	Texnik xizmat shartnomasi, zahira uskunalar, sug'urta
Yo'l-transport muammolari	O'rtacha	O'rtacha	Marshrut optimallashtiruv, zahira transport, GPS monitoring
Sovutish tizimi buzilishi	Past	Yuqori	24-soatlik texnik xizmat, rezerv generatorlar, sug'urta
Kadrlar taqchilligi	O'rta	O'rtacha	Mahalliy kadrlar ta'limi, raqobatdosh ish haqi, motivatsiya
Raqobat kuchayishi	Past	O'rtacha	Brendni mustahkamlash, mahalliy fokus, sifat ustunligi
Tartibga solish o'zgarishi	Past	O'rtacha	Yuridik maslahat, barcha litsenziya va sertifikatlar olish
Iqtisodiy inqiroz	Past	Yuqori	Diversifikatsiya, xarajatlarni nazorat, elastik narxlash

## XULOSA VA TAKLIFLAR

Shadow warehouse modelini joriy etish Xorazm viloyatida oziq-ovqat chakana savdosini raqamlashtirish va yetkazib berish tizimini modernizatsiya qilish uchun istiqbolli yechim hisoblanadi. Tadqiqot natijalari quyidagi xulosalarni tasdiqlaydi:

Birinchiidan, bozor sharoitlari qulay. Elektron tijorat ulushi barqaror o'sib bormoqda, ombor infratuzilmasi kengaymoqda, iste'molchilar esa raqamli xizmatlarni faol qabul qilmoqda.

Ikkinchiidan, iqtisodiy samaradorlik yuqori. Operatsion xarajatlar 30–35 foizga qisqaradi, yetkazib berish tezligi to'rt baravar oshadi, mijozlar qoniqish darajasi esa yuqorilaydi.

Uchinchiidan, gibrid modelni qo'llash maqsadga muvofiqdir. Markaziy hub va mintaqaviy mikro shadow warehouse'lar kombinatsiyasi optimal natijalarni beradi.

To'rtinchiidan, bosqichma-bosqich joriy etish zarur. Pilot loyiha — kengaytirish — mintaqaviy tarmoq sxemasi ketma-ketligi risklarni minimallashtirish va amaliy tajriba to'plash imkonini beradi.

Beshinchiidan, texnologik integratsiya asosiy omil hisoblanadi. OMS, WMS va TMS tizimlarining o'zaro integratsiyasi hamda real-time monitoring mexanizmlari operatsion samaradorlikni ta'minlaydi.

Xorazm viloyatida shadow warehouse (soyali ombor) modelini joriy etish uzoq muddatli va strategik ahamiyatga ega loyiha bo'lib, uning samarali faoliyat yuritishi uchun bosqichma-bosqich, mahalliy sharoitlarga moslashtirilgan yondashuvni ilmiy asosda ishlab chiqish va amaliyotga tatbiq etish zarur. Mahalliy qishloq xo'jaligi ishlab chiqaruvchilari bilan integratsiya qilish, “Xorazm mahsuloti” brendini yaratish, turizm sohasining imkoniyatlaridan samarali foydalanish hamda budget narxlash strategiyasini qo'llash — muvaffaqiyatning asosiy omillari hisoblanadi.

“Raqamli O'zbekiston – 2030” strategiyasi va mintaqaviy rivojlanish dasturlari doirasida Xorazm viloyatida shadow warehouse (soyali ombor) modeliga asoslangan yangi tizimni joriy etish davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishi lozim. Bu tashabbus viloyat iqtisodiyotining barqaror rivojlanishiga, fermer va dehqon xo'jaliklari hamda agroklastlar uchun yangi bozorlar ochilishiga, iste'molchilarni sifatli va arzon mahsulotlar bilan ta'minlashga, shuningdek, yoshlar uchun zamonaviy ish o'rinlari yaratishga sezilarli hissa qo'shadi.

**Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:**

1. Chopra, S., & Meindl, P. (2016). Supply Chain Management: Strategy, Planning, and Operation (7th ed.). Pearson Education. 542 p.
2. Gevaers, R., Van de Voorde, E., & Vanelander, T. (2014). Cost Modelling and Simulation of Last-mile Characteristics in an Innovative B2C Supply Chain Environment with Implications on Urban Areas and Cities. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 125, 398-411. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.01.1483>
3. Hübner, A., Wollenburg, J., & Holzapfel, A. (2016). Retail logistics in the transition from multi-channel to omni-channel. *International Journal of Physical Distribution & Logistics Management*, 46(6/7), 562-583. <https://doi.org/10.1108/IJPDLM-08-2015-0179>
4. Maity, M., & Gupta, S. (2021). Last mile delivery in emerging economies: A bibliometric analysis and future research directions. *International Journal of Logistics Management*, 32(3), 845-872. <https://doi.org/10.1108/IJLM-07-2020-0283>
5. Korzinka. Yillik hisobot 2024. <https://api.korzinka.uz>
6. KPMG O'zbekiston. O'zbekistonda elektron tijorat. Tahliliy hisobot. 2023. Mavjud: <https://assets.kpmg.com>.
7. International Trade Centre. (2024). Uzbekistan's new e-commerce strategy. Retrieved from <https://www.intracen.org>
8. <https://stat.uz> - O'zbekiston Respublikasi Milliy Statistika qo'mitasi
9. <https://cbu.uz> - O'zbekiston Respublikasi Markaziy Banki
10. [www.xorazmstat.uz](http://www.xorazmstat.uz) - Xorazm viloyat statistika boshqarmasi
11. RP Realty Plus. O'zbekiston Markaziy Osiyoda ombor ko'chmas mulki o'sishida yetakchi // Sanoat ko'chmas mulk sharhi. 2025. 5-fevral.
12. World Trade Organization. (2024). Digital economy report 2024. Geneva: WTO. 187 p.



## IQTISODIYOT & TARAQQIYOT

*Ijtimoiy, iqtisodiy, texnologik, ilmiy, ommabop jurnal*

**Ingliz tili muharriri:** Feruz Hakimov

**Musahhih:** Zokir ALIBEKOV

**Sahifalovchi va dizayner:** Oloviddin Sobir o'g'li

---

### 2025. № 10

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.  
Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

EI.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: @iqtisodiyot\_77

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, @iqtisodiyot\_77 telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

**Litsenziya raqami:** №046523. PNFL: 30407832680027

**Manzilimiz:** Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani  
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.



Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

---